

‘Het navelperspectief van een gehandicapte’

Jan van Krieken en Bas Treffers in Gele Rijder

Door: Carel Otten

Arnhem, ‘Je gaat je omgeving zien in navelperspectief. Het is alsof je van een spiegelreflexcamera overgaat op een boxje. Je ogen zakken een halve meter. De horizon komt dichterbij te liggen. Je waarneming wordt anders als je in een rolstoel terecht komt’.

Deze ingrijpende ervaring van Bas Treffers uit Huissen sluiten goed aan bij de opvattingen van de kunstenaar Jan van Krieken. Volgens de kunstenaar is het onmogelijk om het over de werkelijkheid te hebben als een pasklaar gegeven. Niet wat iets is, is belangrijk maar hoe iets zich voordoet, is de filosofie van waaruit hij werkt.

Bas Treffers en Jan van Krieken werken nu ongeveer anderhalf jaar aan een opmerkelijk project om de samenhang tussen beeld en het standpunt van waaruit het beeld wordt waargenomen, overdrachtelijk te maken. Jan, ooghoogte 168, verwerkt eigen ervaringen en die van Bas, ooghoogte 118, in tekeningen en aquarellen. Een eerste serie daarvan maakt deel uit van een omvangrijke expositie van het werk van Jan van Krieken, die tot 10 november in het Kunstcentrum De Gele Rijder in Arnhem is te zien.

Verschil

‘Wat ik wil is het verschil in werkelijkheid duidelijk maken, de betrekkelijkheid van het waarnemen. De meeste mensen denken dat iets is zoals het zich aan hen voordoet. Ik wil daarbij niet moraliseren of een boodschap brengen van “kijk nou eens wat zielig”. Het gaat me om de verschillen duidelijk te maken, het is een fascinerend gegeven om beeldend mee te werken’, aldus Van Krieken.

Voor Bas Treffers, die werkzaam is als secretaris van de Algemene Nederlandse Invalidebond heeft de samenwerking met de kunstenaar een ruimere betekenis.

‘Met acht maanden kreeg ik polio. Ik heb jaren op krukken gelopen. Ik weet wel wat staan is. Zeven jaar geleden ben ik steeds minder gaan lopen en nu is het helemaal zitten geworden. Maar mijn werkelijkheid van nu is ook authentiek. Ik denk dat beeldende vormgeving een functie kan hebben in het bewustwordingsproces’.

Dominatie

Je komt de dominatie van de staande mens op alle levensgebieden tegen. Kijk maar naar de taal ‘Neerkijken op’ en ‘opkijken naar’ hebben naast de letterlijke, een zedelijke betekenis. Arrogantie en onderdanigheid zijn directe associaties met deze begrippen. Ook in bouwkunst zie je invloed van de staande mens, de maten voor een baseliek zijn afgeleid van de staande mens. Het bouwen richting hemel ooit mislukt in Babel, is met onze bouwkundige beperkingen toch altijd doorgegaan en veel schoons bevindt zich in het plafond in de nok of in de toren. In zo’n kerk wordt door de toeristen overwegend omhoog gekeken. In de ontmoeting met zijn medemens is de rolstoeler een chronische kathedraal bezoeker: altijd omhoogkijkend.

Harder

In winkels gaan mensen jij en jou tegen je zeggen. Zelf ga je harder praten om te zorgen dat mensen naar je luisteren. Ik denk dat er door de gehandicapten niet zo over wordt nagedacht wat het verschil in ooghoogte in gedrag betekent. Een winkeljuffrouw die je ook nog eens over de bol strijkt, denkt er al helemaal niet over na, ‘zegt Bas Treffers’.

Hautree

‘Voor mij is het meest essentiële het bewust worden van de werkelijkheid van het waarnemen. Ik ga me ook verdiepen in het werk van Toulouse Lautrec die door zijn handicap ook vanuit een soort navelperspectief werkte’ aldus Jan van Krieken, die werd opgeleid aan de Academie voor Beeldende Kunst in Arnhem en naast vrij kunstenaar ook werkzaam is als creatief therapeut in het Nijmeegse Sint Radboudziekenhuis.

In de Gele Rijder is naast het resultaat van de samenwerking met Bas Treffers ook ander recent werk van Jan van Krieken te zien. Zo is er een serie in dagboekvorm, neerslag van spontaan gekozen voorwerpen, plaatjes, foto’s waar de kunstenaar tegen aan liep en die tot logische kunstwerken zijn samengebracht.

Het meest boeiend is wel de serie waarin gebruik wordt gemaakt van beeldcitaten van de schilder René Magritte, wiens opvatting over het realisme Jan van Krieken zeer aanspreekt.

Een ander project is de serie over de Dikke en de Dunne Dag (DDDAY): een videoproject van Pieter Cornelissen dat tussen 13 en 16 november zal worden afgesloten in de Gele Rijder.